

e-ISSN: 2148-0494

derglabant (AlBÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi), Güz 2018, Cilt:6, Sayı:12, 6:544-546

Gönderim Tarihi: 14.12.2018

Kabul Tarihi: 28.12.2018

Tercemetu Ayeti'l-Kursî

Saraybosna Gazi Hüsrev Kütüphanesi El Yazması Eserler R-2856/5 nr.'da

Kayıtlı Eser

Burhan BALTACI*

Tefsir geleneğimiz içerisinde özellikle de el yazması eserleri barındıran kütüphanelerimizde tek bir ayetin tefsirine dair eserler önemli bir yer tutmaktadır. Ayet tefsirleri arasında en fazla tefsirine rastladığımız ayetlerin başında “Ayet el-Kursî” olarak adlandırılan Bakara suresi 255. ayet gelmektedir. Ulaşılması ve değerlendirilmesi emek isteyen bu eserlerin incelenip araştırmacıların istifadesine sunulması önem arz etmektedir. Biz bu çalışmamızda Saraybosna Gazi Hüsrev Kütüphanesi El Yazması Eserler R-2856/5 nr.da kayıtlı *Tercemetu Ayeti'l-Kursî* isimli eserin bilim dünyasına tanıtp kısa bir değerlendirmesini yapmakla yetineceğiz. Adı geçen ayet ve diğer ayet ve surelere dair müstakil çalışmaların yapılmasını temenni etmekteyiz. İmkân bulmamız halinde Saraybosna Gazi Hüsrev Kütüphanesinde yer alan ayet tefsirlerini çalışmalarımıza konu etmeye ve değerlendirmeye devam etmeyi planlamış bulunmaktayız.

Saraybosna Gazi Hüsrev Kütüphanesi El Yazması Eserler R-2856/5 nr.da kayıtlı *Tercemetu Ayeti'l-Kursî* isimli eser Bakara suresi 255. ayet olan ve “Ayet el-Kursî” olarak isimlendirilen ayetin meal-tefsiridir. Katalog verilerinde eserin ismi “ترجمة آية الكرسي بالتركية” *Tercemetu Âyeti'l-Kursî bi't-Turkiyye (Targama Aya al-Kursi bi at-Turkiyya)* şeklinde yer almaktadır. Yine katalogda Bakara 255. ayetin, Ayete'l-Kursî'nin (Ajeti-Kursi) tefsiri olduğu ve 61b-62b varaklar arasında yer aldığı belirtilmektedir. R-2856 nr.da bulunan bir mecmuanın beşinci risalesidir. Katalog sıra numarası 5802'dir. Nesih hattıyla siyah mürekkeple yazılmış ayetlerin kırmızı mürekkeple üstü çizilmiştir. Metin kırmızı bir çizgi ile çerçelidir. (Popara, 2001, IX, 527-528.)

Eserin de içinde yer aldığı *Mecmua*'nın birinci risalesi müellifi bilinmeyen bir ilmihaldir (1a-5b). İkinci risale *Hoda Rabbum* isimli bir eser (6a-12a), üçüncü risale *Namazlık* isimli bir eser (12b-40b), dördüncü risale *İlmihal-Muhtasar Hulviyyât* (*İlm-ihal-Muhtasar Hulwiyyat*) (41a-61a), beşinci eser değerlendirmemize konu olan eser (61b-62b), altıncı eser *Bâbu Şurûti's-Salât* isimli eserdir (63b-79a). (Popara, 2001, IX, 526-528.) R-2856/5 nr.da kayıtlı *Terceme Ayetel-Kursî* isimli risalenin ilk sayfasında başlık bulunmamaktadır (vr. 61b).

* Doç. Dr., Kastamonu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Bölümü Tefsir Anabilim Dalı, e-posta: baltaci@kastamonu.edu.tr

Metin okumamız neticesinde vardığımız sonuca göre, R-2856/5 nr.da kayıtlı *Tercemetu Ayeti'l-Kursî* isimli eser ile 7167/2 nr.da kayıtlı *Tefsîru Ayeti'l-Kursî* isimli eser -her ne kadar isimleri farklı olsa da- aynı eserin istinsah edilmiş farklı nüshalarıdır. Basit eksiklikler ve bazen yüklem eksik yazılması eserlerin istinsah olduğunu göstermektedir. Eserlerden ortak bir metin üretilebilmektedir. İstinsahta atlanan veya eksik yazılan kısımlar bunu göstermektedir. Eserlerin müellifi belli değildir. Müellifinin belli olmaması eserin anlaşılması ve değerlendirilmesi açısından bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Fakat el yazması eserlerde bu sıkça karşılaştığımız bir durumdur. Yazar bazen isteyerek ismine yer vermezken bazen de bu tefsirler müellif nüshası gibi başkaca metinlerden istinsah edildiği için müellif bilgisine rastlanmamaktadır. R-2856/5 nr.da kayıtlı eserin ismi metinde bulunmamaktadır. Basılı katalogda *Tercemetu Ayeti'l-Kursî* ismi yer almaktadır.

Değerlendirmemize konu olan eseri benzer bir içeriğe sahip olan 7167/2 nr.da kayıtlı eser ile karşılaştırarak yapmakta yarar vardır. Eserin içerik incelemesine tabi tutacak olursak: (vr.61b)¹ (اعوذُ) Ben sığınırım iltica ederim (بِالله) Allah Semî-i Karîb'e (من الشيطان الرجيم) merdûd olan şeytan-ı racîmin şerrinden (بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) ve dahi ben bed' edip, yani başlarım dünya ve ahiret nimetlerin verici Allah Azimüş-şan'ın ism-i şerifiyle (الله) Tanrı (تَكْرَى) Teâlâ (لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ) ibadete layık ve müstahak bir zat ve bir mevcut yoktur, illâ (sadece) o Allah vardır (الْحَيُّ الْقَيُّومُ) (vr. 62a) kâim bi-zâtihî mukîm li-gayrihîdir (لَا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ) fütür ve nevm ona arız olmaz (لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ) göklerin ve yerlerin dâhilinde ve haricinde olan cümle eşya (her şey) ona mahsustur (مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ) kimdir ol, şfaat edebile hazretinde (huzurunda), illa (sadece) onun izniyle eder (يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا وَلاَ يَحِيطُونَ) ² (bilir) mahlûkatın işleyeceklerini ve işlediklerini cümle (tamamını) (بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ) ve dahi bunlar onun ilminden (62b) bir şey ihata edip bilmezler illa meğer ki bilmelerini dileye (وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ) Allah Teâlâ'nın kürsisi semavat u arzı muhit oldu (وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا) ve dahi ona sıklet vermez semavat u arzın hıfzı (وَهُوَ الْعَلِيُّ) ve dahi Allah Teâlâ endâd ve eşbâhtan münezzehtir (العظيم) azamet u celal sahibidir.

Aynı kütüphane 7167/2 nr.da kayıtlı eserin ismi her ne kadar *Tefsîru Ayeti'l-Kursî* olarak "tefsir" ismi ile adlandırılmış ise de, R-2856/5 nr.da kayıtlı eserin katalogdaki *Tercemetu Ayeti'l-Kursî* ismi daha isabetli bir adlandırmadır. Çünkü eserler tefsirden ziyade meal-tefsir diyebileceğimiz tarzda meal ağırlıklıdır. Ayet metinleri dışında kalan kısımlar Türkçedir. Kısa bir eser olması hasebiyle esere "ayetin yorumlu mealidir" diyebiliriz. Genelde Türkçe kelimeler kullanılmakla beraber eserlerde yazıldığı dönemde kullanılan bazı Arapça kelimeler ile din dilinde kullanılan kavramlar da kullanılmıştır.

Metin okumamız neticesinde vardığımız sonuca göre, Saraybosna Gazi Hüseyin Kütüphanesi El Yazması eserler 7167/2 nr.da kayıtlı *Tefsîru Ayeti'l-Kursî* isimli eser ile R-2856/5 nr.da kayıtlı *Tercemetu Ayeti'l-Kursî* isimli eser -her ne kadar isimleri farklı olsa da- aynı eserin istinsah edilmiş farklı nüshalarıdır. Basit eksiklikler ve bazen yüklem eksik yazılması eserlerin istinsah olduğunu

¹ Parantez içinde verdiğimiz bu rakamlar incelememize konu olan eserlerin varak numaralarıdır. Varak numarasından sonra metne yer verilmiştir. *Terceme Ayetel-Kursî* isimli risalenin ilk sayfasında başlık bulunmamaktadır (vr. 61b).

² R-2856/5 eserinde "mahlûkatın işleyeceklerini ve işlediklerini cümle..." şeklinde yer almaktadır, "bilir" kelimesi atlanmıştır (vr. 62a). 7167/2 nr.'da kayıtlı *Tefsîru Ayeti'l-Kursî* isimli eserden tamamlanmıştır.

göstermektedir. Eserlerden ortak bir metin üretilebilmektedir. İstinsahta atlanan veya eksik yazılan kısımlar bunu göstermektedir.

Bakara suresi 255. ayetin meal-tefsiri olan bu risale itikadî yönü ağır basan bir eserdir. Saraybosna Gazi Hüsrev Kütüphanesi El Yazması eserler 7167/2 nr.da kayıtlı *Tefsîru Ayeti'l-Kursî* isimli eserde olduğu gibi R-2856/5 nr.da kayıtlı eserde de yazar ayeti tefsir ederken yorumcu yaklaşım tarzı yerine tenzihçi yaklaşım dediğimiz özellikle müteşabih kavramları yorumlamayı tercih etmeyen, aynıyla kabul eden yaklaşımı tercih etmiştir.

Katalog verileri için kaynak:

Popara, H. (2001). *Katalog Arapskih, Turskih, Perzijskihi, Bosanskih Rukopisa Gazi Husrevbegove Biblioteke (Catalogue of the Arabic, Turkish, Persian and Bosnian Manuscripts in the Ghazi Husrev-Bey Library in Sarajevo, London)* Sarajevo.

Lavić, O. (2002). *Katalog Arapskih, Turskih, Perzijskihi, Bosanskih Rukopisa Gazi Husrevbegove Biblioteke (Catalogue of the Arabic, Turkish, Persian and Bosnian Manuscripts in the Ghazi Husrev-Bey Library in Sarajevo, London)*, Sarajevo.